

فرماندهی معظم کل قوا: «ان شاء الله شما جوان‌ها آن روزی را خواهید دید که کشورتان از لحاظ علمی، از لحاظ فناوری، از لحاظ سیاسی، از لحاظ نفوذ بین‌المللی، در سطحی باند که نسیسته ایران اسلامی و نسیسته ملت بزرگ ایران است.»
(۱۳۸۹/۰۱/۱۱)

مقاله پژوهشی: راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش

عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن

[Dor: 20.1001.1.17351723.1400.19.73.5.6](https://doi.org/10.1001.1.17351723.1400.19.73.5.6)

اسماعیل احمدی مقدم، علی محمد احمدوند، عبدالله مبینی دهکردی و بهروز تسلیمی کار^۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۹/۰۲

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۱۳

چکیده

ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران که در یکی از مناطق راهبردی ژئوپلیتیکی جهان قرار گرفته، امری لازم و ضروری می‌باشد تا زمینه تحقق هدف‌های عالی نظام و انقلاب اسلامی فراهم گردد. عوامل ژئوپلیتیک همان عوامل قدرت هستند که از مؤلفه‌های مهم در کسب و ارتقای قدرت کشورها به‌شمار رفته و باتوجه به وسعت این مؤلفه‌ها، نگارندگان در این پژوهش مؤلفه ژئوپلیتیک نظامی قدرت را مورد توجه قرار داده تا به هدف تحقیق یعنی «ارائه راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن» دست پیدا کنند. نوع تحقیق کاربردی و رویکرد آن آمیخته با روش توصیفی - تحلیلی است. داده‌ها به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) گردآوری که اطلاعات به‌دست آمده کیفی به‌روش تحلیل محتوا و با کمک نرم‌افزار «مکس کیودی‌ای» و اطلاعات به‌دست آمده کمی با استفاده از نرم‌افزار تحلیل داده‌های کمی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. روایی پرسشنامه به‌وسیله روایی محتوا و پایایی با «آلفای کرونباخ» محاسبه گردیده است. تعداد اعضای جامعه آماری ۴۵ نفر و نمونه‌گیری به روش غیرتصادفی و معادل ۴۰ نفر می‌باشد. در نهایت، از یافته‌های تحقیق راهبردهایی چون توسعه دیپلماسی نظامی و ارتقای سطح همکاری‌های مشترک نظامی با یمن، توسعه و تقویت حمایت و پشتیبانی نظامی از انصارالله یمن متناسب با شرایط محیطی، تقویت تاب‌آوری و قدرت بازدارندگی دفاعی مردم‌نهاد، نمایش نقش قدرت نظامی در تحصیل دستاوردهای راهبردی ج.ا.ایران در محیط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و اشراف اطلاعاتی در مورد پیامدهای ناشی از اقدام‌ها استخراج گردیده است.

۱. دانشیار امنیت داخلی دانشگاه علوم انتظامی امین - shahid.kavand@gmail.com

۲. استاد دانشگاه غیرانتفاعی ایوانکی - Alimohamad.ahmadvand@gmail.com

۳. استادیار مدیریت راهبردی دانشگاه جامع امام حسین(ع) - hatefmd@yahoo.com

۴. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی دفاعی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی (نویسنده)

مسئول - behrooztaslimikar@gmail.com

واژگان کلیدی: راهبرد، قدرت، قدرت منطقه‌ای، ژئوپلیتیک، عوامل ژئوپلیتیک نظامی ج.ا.ایران و یمن.

مقدمه

قدرت که در روابط بین‌المللی دولت‌ها، از آن به‌عنوان قدرت ملی کشورها نیز یاد می‌شود، مفهومی نسبی است که از سوی رهبران سیاسی در دو قلمرو داخلی و خارجی به‌کار گرفته می‌شود. هنگامی که یک واحد سیاسی قابلیت اثرگذاری بر سایر کشورهای پیرامونی خود را در یک منطقه جغرافیایی مشخص داشته باشد، در اصطلاح گفته می‌شود که دارای قدرت منطقه‌ای است و میزان این قدرت با توجه به‌میزان اثرپذیری کشورهای منطقه از کشور اثرگذار مشخص می‌شود.

ج.ا.ایران در بین سایر کشورهای منطقه جنوب غرب آسیا، به‌دلایل مختلف ژئوپلیتیکی از جمله قرارگرفتن در هلال داخلی منطقه محور یا قلب زمین که شامل حواشی اوراسیا و شمال آفریقا می‌گردد؛ قرارگرفتن بخشی از آن در منطقه «هارتلند»؛ تنها کشوری که محل برخورد بدون واسطه قدرت‌های بری و بحری می‌باشد؛ برخورداری و تسلط بر منابع اصلی انرژی دنیا؛ تنها منادی عدالت و صلح در مقیاس جهانی و غیره (افشردی، ۱۳۹۷)، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به اینکه پس از وقوع انقلاب اسلامی، ندای حق ج.ا.ایران، سایر ملت‌ها و دولت‌ها را در مسیری مشابه با این انقلاب قرار داده، از نظر نظام سلطه این رخدادها منجر به افزایش حوزه نفوذ ج.ا.ایران در منطقه گردیده است. به همین علت، راه‌های مختلفی چون تشکیل شورای همکاری خلیج فارس، جنگ تحمیلی رژیم بعثی عراق علیه ج.ا.ایران، ترور، تحریم در ابعاد مختلف نظامی، اقتصادی و غیره، اغتشاش و آشوب از روش‌های متنوع و بسیاری از اقدام‌های دیگر را در دستورکار خود قرار دادند. همچنین به دلایل مختلفی همچون مبارزه با تروریسم، ایجاد امنیت جهانی، ایران‌هراسی و اسلام‌هراسی به‌دنبال حضور چشمگیرتر در منطقه هستند و در این راه، ج.ا.ایران را مانعی بزرگ برای دستیابی به هدف‌هایشان می‌دانند و سعی در محدود کردن ج.ا.ایران و نقش آن در معادلات منطقه‌ای جنوب غرب آسیا که تأثیر فراوانی در تحولات جهانی دارد، داشته‌اند و همواره به‌دنبال کاهش این حوزه نفوذ یا قدرت

منطقه‌ای هستند؛ تا جایی که یکی از دلایل آمریکا در خروج از برجام، قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مطرح گردیده است و این نمایانگر نگرانی آمریکا از این موقعیت برجسته و ارزنده می‌باشد.

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

باتوجه به وجود سطح بالایی از تهدیدهای امنیتی علیه ایران، لازم است تا ج.ا.ایران ضمن حفظ حوزه نفوذ خود در منطقه جنوب غرب آسیا، نسبت به ارتقای قدرت منطقه‌ای با هدف کاهش سطح تهدیدها، تضمین منافع و هدف‌های ملی و همچنین ارتقای بازدارندگی، اقدام‌های لازم را به عمل آورده و از تمام فرصت‌های پیش‌رو نهایت بهره‌برداری را به‌منظور تحقق هدف‌های از پیش تعیین‌شده داشته باشد. ج.ا.ایران، برای ارتقای قدرت منطقه‌ای خود نیاز دارد که از شرایط اثرگذار منطقه‌ای بیشترین استفاده را کرده و از تمام فرصت‌ها نهایت بهره‌برداری را نموده و تهدیدها را یا به فرصت تبدیل کرده و یا با مهار آنها وضعیت فعلی خود در منطقه را حفظ نماید.

شرایط کنونی یمن از لحاظ زمانی و مکانی فرصت مناسبی را در راستای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران فراهم نموده که در قالب یک طرح هدفمند جامع مبتنی بر شناخت عوامل محیطی و موردتوجه قراردادن نقاط ضعف و قوت (ناشی از تحلیل محیط داخلی ج.ا.ایران) و فرصت و تهدید (ناشی از تحلیل محیط خارجی ج.ا.ایران) امکان‌پذیر خواهد شد. از آنجایی که تلاش‌های به‌عمل آمده در زمینه ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران و بهره‌گیری از فرصت‌های ایجاد شده و دوری جستن از تهدیدهای موجود، به‌صورت علمی، سازمان‌یافته و نظام‌مند تدوین نشده و برخی مواقع به‌علت عدم انسجام و پراکندگی، فاقد اثرگذاری لازم و مناسب می‌باشد، بنابراین موجب ایجاد دغدغه اصلی نگارندگان و منجر به شکل‌گیری مسئله تحقیق با عنوان اینکه «راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن چیست؟»، گردیده تا پاسخی برای هدف اصلی تحقیق یعنی «ارائه راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن» داده شود.

۱-۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

تعداد زیادی از قدرت‌هایی که در منطقه جنوب غرب آسیا به دنبال تأمین منافع خود می‌باشند، ج.ا.ایران را تنها سد و مانع در برابر تحقق هدف‌های خود می‌دانند و از راه‌های مختلفی تلاش نموده‌اند با ایجاد سطح بالایی از تهدیدهای امنیتی، درکنار تضمین حضور مداوم خود در منطقه و قانونی جلوه دادن آن، قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران را تحت الشعاع قرار داده و با کاهش تدریجی آن، به دنبال از بین بردن ج.ا.ایران هستند.

با توجه به شرایط موجود؛ اهمیت و پایش (کنترل) رقبا و دشمنان منطقه‌ای و فرماندهی برای ج.ا.ایران از اولویت بالایی برخوردار می‌گردد. به این منظور می‌بایست با مورد توجه قرار دادن شرایط حاکم زمانی و مکانی در کنار پایش مستمر محیطی، امکان ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران در قالب روشی نظام‌مند و علمی فراهم شود تا ضمن تحقق منافع و هدف‌های ملی، سطح مناسبی از بازدارندگی برای ج.ا.ایران ایجاد گردد.

آشکار است که عدم شناسایی دقیق عوامل محیطی (بازدارنده (ضعف و تهدید) و پیش‌برنده (قوت و فرصت)) که علت اصلی تصمیم‌گیری و اتخاذ راهبردهای رسیدن به هدف‌ها به‌شمار می‌روند، مؤلفه‌های قدرت را تحت تأثیر قرار داده و در پی آن به جای اینکه شاهد رشد و ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران باشیم، شاهد نزول جایگاه ج.ا.ایران در ساختار قدرت منطقه‌ای جنوب غرب آسیا خواهیم بود.

۱-۳. پیشینه تحقیق

(۱) «فضل الله نوذری» (۱۳۹۱) در رساله دکتری با عنوان «تعیین عوامل ژئوپلیتیک حوزه دریای عمان و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی - امنیتی ج.ا.ایران» به این نتیجه رسیده است که مهم‌ترین عوامل مؤثر ژئوپلیتیک دریای عمان در محیط داخلی شامل موقعیت ژئوپلیتیک سواحل ایران در حوزه دریای عمان و موقعیت راهبردی و ژئواستراتژیک ایران در تنگه هرمز و سواحل دریای عمان و در محیط خارجی شامل نقش آمریکا به‌عنوان یکی از بازیگران اصلی فرماندهی در حوزه دریای عمان و قرار گرفتن حوزه دریای عمان در کانون توجه و علائق ژئوپلیتیک بازیگران و قدرت‌های منطقه‌ای و فرماندهی می‌باشد. (نوذری، ۱۳۹۱)

(۲) «علی اصغر بیگ بلندی» (۱۳۹۵) در رساله دکتری با عنوان «تأثیر عوامل ژئوپلیتیکی دریای خزر بر تدوین راهبرد دفاعی ج.ا.ایران» ۳۶ عامل محیطی شامل ۲۴ عامل با نقش قوت و ۱۲ عامل با نقش ضعف در محیط داخلی و ۷۰ عامل شامل ۱۹ عامل با نقش فرصت آفرین و ۳۷ عامل با نقش تهدیدزای معنادار و ۱۴ عامل معنادار نشده در محیط خارجی را به عنوان عوامل ژئوپلیتیکی دریای خزر مؤثر بر تدوین راهبرد دفاعی ج.ا.ایران احصا و استخراج کرده است. (بیگ بلندی، ۱۳۹۵)

(۳) «مجید روحی دهبنه و سجاد مرادی کلارده» (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «نقش افزایش قدرت منطقه‌ای ایران در سیاست‌گذاری شورای همکاری خلیج فارس: ۲۰۱۵-۲۰۰۵» در پاسخ به این سؤال که «مؤلفه ایران در یک دهه اخیر چه نقشی در تعیین و جهت‌دهی به سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس طی سال ۲۰۱۵-۲۰۰۵ داشته است؟» چنین نتیجه‌گیری کرده است که با تحولات به وجود آمده در غرب آسیا در این سال‌ها که اعضای شورا، آن را به منزله افزایش ضریب نفوذ و قدرت منطقه‌ای ایران تلقی کرده‌اند و راهبرد دفاعی مبتنی بر بازدارندگی در قالب راهبرد امنیت به هم پیوسته، افزایش توان نظامی و پیشرفت‌های هسته‌ای ایران، الگوهای رفتاری شورا را به دگرگونی در ساختار داخلی، تغییر توازن قوا و پیگیری سیاست اتحاد و ائتلاف در سطح منطقه‌ای و افزایش مناسبات با غرب به‌ویژه آمریکا سوق داده است. (روحی دهبنه و مرادی کلارده، ۱۳۹۴)

۴-۱. سؤال تحقیق

راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن چیست؟

۵-۱. هدف تحقیق

ارائه راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن.

۶-۱. روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی و روش تحقیق توصیفی-تحلیلی با رویکرد آمیخته است. جامعه آماری این پژوهش از بین مسئولین سطوح عالی و ارشد نظام، صاحب‌نظران و خبرگان نظامی مرتبط با مسائل ژئوپلیتیک و مفاهیم قدرت منطقه‌ای، که دارای ویژگی‌هایی چون آشنایی با مفاهیم و مسائل ژئوپلیتیک، راهبرد و مسائل منطقه جنوب غرب آسیا و کشور یمن، دارای حداقل مدرک تحصیلی دکتری و دارای حداقل ۵ سال سابقه خدمت در مشاغل راهبردی مرتبط و یا حداقل جایگاه سرتیپی هستند، انتخاب شده‌اند که معادل ۴۵ نفر و حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۴۰ نفر می‌باشند. در این تحقیق از دو روش کتابخانه‌ای (مطالعه منابع، فیش‌برداری، بررسی اسناد و مدارک و درگاه‌های اینترنتی) و میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. به منظور تعیین روایی سؤال‌ها از روش واپایش (کنترل) بیرونی استفاده شده است و سؤال‌های طرح شده چندین مرحله مورد ارزیابی و بازنگری قرار گرفتند تا هرگونه ابهام و نارسایی برطرف گردد. برای تعیین میزان پایایی سؤال‌های پرسشنامه، از «آلفای کرونباخ» استفاده شده و معادل ۰/۹۱ محاسبه گردید که نشان‌دهنده برخورداری سطح بالایی از پایایی در سؤال‌های پرسشنامه می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا اطلاعات گردآوری شده از مطالعه منابع و مصاحبه به روش تحلیل محتوا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و عوامل ژئوپلیتیک نظامی ج.ا.ایران و یمن مشخص گردیدند. در گام بعدی، عوامل استخراج شده، تعیین نقش و کدگذاری گردیدند. در ادامه، ضریب اهمیت به همراه نمره موزون هریک از عوامل تعیین و بر اساس نتایج به دست آمده، موقعیت راهبردی تعیین گردید. در ادامه روند تجزیه و تحلیل، میزان منابع مورد نیاز هریک از عوامل چهارگانه محیطی مشخص و راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن از روش تحلیل میدان «کرت لوین» تعیین گردیده است. وضعیت رشته تحصیلی و سابقه خدمتی جامعه نمونه به شرح جدول‌های شماره (۱) و (۲) است.

جدول شماره (۲): سابقه خدمتی جامعه نمونه

درصد فراوانی	فراوانی	میزان سابقه خدمت
۳۲٪/۵	۱۳	بالای ۳۵ سال
۴۷٪/۵	۱۹	۳۰-۳۵
۲۰٪	۸	۲۵-۳۰
۱۰۰٪	۴۰	جمع کل

جدول شماره (۱): رشته تحصیلی جامعه نمونه

درصد فراوانی	فراوانی	رشته تحصیلی
۲۷٪/۵	۱۱	علوم سیاسی
۲۰٪	۸	جغرافیا و گرایش‌های مربوطه
۵۲٪/۵	۲۱	مدیریت راهبردی
۱۰۰٪	۴۰	جمع کل

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۲-۱. راهبرد

راهبرد از جمله عوامل اصلی در موفقیت‌های هر سازمانی به‌شمار می‌رود. (موسی‌خانی و منشی‌زاده نائین، ۲۷۳:۱۳۸۴) راهبرد در نگاه «علی‌محمد احمدوند» عبارت است از «تمرکز شایستگی‌های کلیدی، بر خواسته‌های اساسی، مبتنی بر بایسته‌های اصولی». ایشان راهبرد را مبنایی برای تمرکز تلاش و توجهات و همچنین بسیج مناسب منابع موجود در راستای «تحقق مطلوبیت‌های موردنظر» می‌دانند. (احمدوند، ۶۰:۱۳۸۶) و آن را شامل دو جزو اساسی

تحلیل میدان نیرو، یک ابزار راهبردی قوی برای درک آنچه که برای تغییر لازم است، می‌باشد. «کرت لوین» اولین بار در ژوئن ۱۹۴۷ م. به بررسی عوامل مؤثر بر بهره‌وری براساس تحلیل میدان نیرو پرداخت. این نظریه از روش تفکر تحلیلی بهره گرفته شده و برای شناخت عوامل ایجادکننده مسئله و حل آن به‌کار گرفته می‌شود. تحلیل میدان نیرو، تقابل دو جناح فشار مخالف هم را مطرح می‌کند که یکی سعی در بهتر کردن وضعیت موجود دارد (نیروی محرکه) و دیگری در تلاش است تا شرایط موجود به وضعیت بدتری تبدیل گردد (نیروی بازدارنده). چنانچه برآیند نیروهای وارده به یک نظام یا سیستم (محرکه و بازدارنده) صفر باشد، آن نظام در حال تعادل باقی خواهد ماند. اگر میزان و اندازه نیروی محرکه یا پیش‌برنده افزایش یابد، نظام در حالت رشد و ارتقا قرار خواهد گرفت و چنانچه میزان و اندازه نیروی بازدارنده افزایش یابد، نظام به‌سمت فروپاشی پیش خواهد رفت. (Lewin, 1951)

«هدف» و «مسیر دستیابی به هدف» بیان می‌کند. (احمدوند و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۷) راهبرد، «علم و فن توسعه و کاربرد قدرت‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی ملت به‌هنگام صلح و جنگ و به‌منظور تأمین بیشترین پشتیبانی از سیاست‌های ملی و افزایش احتمال پیروزی و کاهش احتمال شکست است». (زهدی، ۱۳۹۴: ۶۴)

۲-۲. قدرت

وقتی در قالب یک جامعه به قدرت نگاه شود، معرف برآیند توانایی و ظرفیت‌های آن جامعه به‌شمار رفته و دارای مفهومی ژئوپلیتیکی است. (زرقانی، ۱۳۸۸: ۱۰۷) برآیند حاصل از توانایی‌های بالقوه و بالفعل یک ملت که نشئت گرفته از تمام ظرفیت‌های موجود آن کشور به‌شمار می‌رود، قدرت ملی را تشکیل می‌دهد. (کالینز، ۱۳۸۳: ۵۰۳) قدرت موجودی واحد به نام ملت است و از سوی برگزیدگان ملت یا همان رهبران سیاسی با اعمال اراده ملی جهت رسیدن به هدف‌ها و منافع ملی به‌کار گرفته می‌شود. (حافظ‌نیا، ۱۳۹۳: ۲۵۳)

۲-۳. قدرت منطقه‌ای

قدرت منطقه‌ای نوع ویژه‌ای از تقسیم‌بندی دولت‌هاست که قدرت ملی اصلی‌ترین معیار آن است. (قنبرلو، ۱۳۸۸: ۴۶) در روابط بین‌المللی، به قدرتی منطقه‌ای گفته می‌شود که در یک ناحیه جغرافیایی دارای قدرت است. کشورهایی که با بهره‌برداری مناسب از قدرت خود در منطقه یا ناحیه‌ای از جهان دارای قدرت هستند، دارای قدرت برتر منطقه‌ای خواهند بود. (Buzzan, 2004:72); (Buzzan&Waver, 2003:55) (قنبرلو، ۱۳۸۸: ۵۴) ساختار قدرت منطقه‌ای یک نظام سلسله‌مراتبی است و براساس وزن ژئوپلیتیکی کشورها در هر منطقه‌ای مشخص می‌شود. دولتی که بیشترین وزن را داشته باشد، قدرت اول منطقه به‌شمار رفته و امکان نفوذ چنین کشوری در امور منطقه فراهم خواهد شد. (حافظ‌نیا و کاویانی، ۱۳۸۳: ۱۸)

۲-۴. ژئوپلیتیک

«عزت‌الله عزتی» ژئوپلیتیک را تأثیر عوامل جغرافیایی بر سیاست می‌داند. (عزتی، ۱۳۹۰: ۱-۳)

ژئوپلیتیک از دید «هپل» هنر و فرایند رقابت جهانی است. (Hepple, 1986:25) «میخائیل پاسیون» ژئوپلیتیک را کاربرد دانش و فنون جغرافیای سیاسی در روابط بین‌المللی می‌داند. (Pacione, 1985:52) در تعریفی دیگر آمده است که ژئوپلیتیک رابطه رقابت‌آمیز بین قدرت‌های بزرگ و دولت‌های قدرتمند برای سلطه بر دولت‌های ضعیف است. (Husain, 1993:82) «پاتریک اُسولیوان» می‌گوید ژئوپلیتیک مطالعه جغرافیایی روابط بین‌گردانندگان و مدیران قدرت شامل «فرمانروایان ملی و نهادهای فراملی» است. (O' Sullivan, 1986: 2)

«دُرّه میرحیدر» ژئوپلیتیک را «شیوه‌های قرائت و نگارش سیاست بین‌الملل توسط صاحبان قدرت و اندیشه و تأثیر آنها بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی در سطح ملی و منطقه‌ای» (میرحیدر، ۱۳۷۷: ۲۲)، و «محمدرضا حافظ‌نیا» آن را «علم مطالعه روابط متقابل جغرافیا، قدرت و سیاست و کنش‌های ناشی از ترکیب آن‌ها با یکدیگر» تعریف می‌کند. (حافظ‌نیا، ۲۰۱۳: ۹-۲۰ و حافظ‌نیا، ۱۳۸۶: ۲۶)

۲-۵. عوامل ژئوپلیتیک نظامی

قدرت نظامی شرط اساسی بقای دولت‌ها در زمان صلح و جنگ می‌باشد و دولت‌ها را قادر می‌سازد که سیاست‌های بازدارندگی مؤثر خود را دنبال نمایند. (بیک‌بلندی، ۱۳۹۵: ۵۳)

مهم‌ترین بخش هدف‌های ملی، تأمین امنیت ملی است که برخی آن را معادل قدرت نظامی عنوان می‌کنند. (نوذری، ۱۳۹۱: ۷۰) قدرت نظامی شامل مجموعه‌ای از نیروهای مسلح همراه با سایر عناصر قدرت ملی و توان زمامداران یک کشور در به‌کارگیری این نیروها برای پشتیبانی از هدف‌ها و سیاست‌های دفاعی و امنیتی کشور است. (چگینی، ۱۳۸۴: ۳۰۷) عوامل نظامی دارای شاخص‌ها و معیارهایی است و در راستای حفظ منافع ملی و باتوجه دقیق به نتایج به‌دست‌آمده از شناخت راهبردی محیط یعنی تشخیص ماهیت، شدت و دامنه تهدیدها و آگاهی از قابلیت‌ها و نیات دشمنان خارجی و شناخت قابلیت‌ها و محدودیت‌های منابع خودی تعیین می‌گردند. (بیک‌بلندی، ۱۳۹۵: ۵۳-۵۲)

۲-۶. عوامل ژئوپلیتیک نظامی ج.ا.ایران

نیروهای مسلح ج.ا.ایران عبارتند از ارتش ج.ا.ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انتظامی ج.ا.ایران و وزارت دفاع و «مسئولیت فرماندهی کل نیروهای مسلح» را ولی فقیه انقلاب اسلامی به عهده دارد. (کمالی، ۱۳۹۳: ۱۷۶) در نیروهای مسلح ج.ا.ایران، نیروی انسانی با بهره‌گیری از تعالیم برگرفته از احکام اسلام و قرآن تربیت یافته و از ویژگی‌های خداجویی و اسلام‌محوری، ولایت‌مداری، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی، مردمی بودن و خودباوری برخوردار می‌باشد. ج.ا.ایران با دارا بودن نظامی مستقل، مقتدر، مردمی و انقلابی با برخورداری از نیروهای مسلح از جان گذشته و کارآمد که تربیت و آموزش دیده در دانشگاه‌ها و مراکز نظامی با کیفیت بوده، و با داشتن تجربه ارزشمند هشت سال دفاع مقدس، دارا بودن بسیج مردمی ده‌ها میلیون نفری وفادار به نظام و به جهت تجهیزاتی با داشتن صنایع و فناوری نظامی بومی که قادر است، تجهیزات و سلاح مورد نیاز نیروهای مسلح را تولید کند، از قدرت نظامی کافی برای دفاع از ج.ا.ایران برخوردار می‌باشد. (بوالحسنی، ۱۳۹۲: ۱۵۶)

۲-۷. عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن

نیروی نظامی یمن بعد از ارتش عربستان سعودی، بزرگترین ارتش شبه‌جزیره عربستان است که به‌طور مستقیم زیر نظر رئیس‌جمهور آن کشور رهبری می‌شوند. نیروهای نظامی یمن تا قبل از رئیس‌جمهور «منصور هادی»، شامل چهار نیروی عمده زمینی، هوایی، دریایی و گارد ریاست‌جمهوری بود که بیشترین امکانات آن، در اختیار گارد ریاست‌جمهوری بود و زیر نظر مستشاران آمریکایی آموزش دیده بودند که نسبت به سایر قوا از توان بالاتری برخوردار بودند. در کنار ارتش یمن، نیروهای شبه‌نظامی این کشور نیز در عرصه نظامی یمن حضور دارند. به جز این بخش از نیروهای مسلح یمن که سازمان یافته هستند، ساختار قبیله‌ای یمن که سلاح را مهم‌ترین ابزار برای حل اختلاف‌های قومی و انتقام می‌دانند، منجر گردیده

تا هر فردی در یمن با خود سلاح حمل کند. (گروه مؤلفین، ۲۵۴:۱۳۹۶) آموزش نیروهای نظامی یمنی به دوران عثمانی‌ها برمی‌گردد و در دوره‌ای هم عراق اقدام به آموزش این نیروها کرده است. اتحاد جماهیر شوروی تا دهه ۷۰ میلادی منبع تأمین اسلحه و آموزش نیروهای نظامی یمنی به‌شمار می‌آمده و موجب توسعه ارتش این کشور گردید. پس از انقلاب یمن، این کشور در حوزه نظامی متمایل به غرب گردید و درکنار اعزام دانشجو، اقدام به تأسیس مدارس، دانشکده نظامی و دانشگاه فرماندهی و ستاد نمود. با شروع جنگ ائتلاف عربی علیه یمن، ارتش این کشور به ۳ بخش مجزا تقسیم شد. بخشی از این ارتش که نیروهای گارد ریاست جمهوری را تشکیل می‌دادند، به‌علت مخالفت با سیاست‌های منصور هادی در ارتباط با عربستان، با ۳ لشکر به «انصارالله» پیوستند و از نیروهای مردمی حمایت کردند. افزون‌بر نیروهای گارد ریاست جمهوری، «انصارالله» توانست کمیته‌های مردمی شامل یکصد هزار نفر را نیز به بدنه این نیروها اضافه نماید و توان دوجندانی به آنها بخشید و تشکیلاتی شامل نیروهای دخالت سریع، یگان تک‌تیرانداز و مهندسی شکل گرفتند. هم‌اکنون نیز بیشتر تسلیحات و ادوات نظامی از جمله موشک‌های راهبردی یمن در دست این نیروهاست. بخش دیگری از ارتش که حامی منصور هادی بودند، ارتش جدید ملی یمن را تشکیل و به‌همراه شبه‌نظامیان بسیج مردمی و سایر نیروهای استخدام‌شده از اریتره و سومالی، در آموزش و پشتیبانی نیروهای عربستانی و اماراتی قرار گرفتند. اخوان‌المسلمین در کنار نیروهای مقاومت جنوبی، سلفی‌ها و برخی از شیوخ قبایل نیز بخش دیگری از نیروهای منصور هادی را تشکیل می‌دهند که تسلیحات و تجهیزات پیشرفته‌ای شامل تانک، موشک، ماشین‌های زرهی، توپخانه‌ای و سامانه موشکی پاتریوت را از عربستان سعودی دریافت کرده‌اند. آنها بخش عمده نیروهای طرفدار منصور هادی را در جبهه غرب یمن تشکیل می‌دهند. جنبش مقاومت جنوب که به استعداد چهل هزار نفر و بعد از تجاوز عربستان به یمن تشکیل شد، از امارات و فرماندهان جبهه جنوب دستور می‌گیرند. گروه دیگری که به حمایت منصور هادی برخاسته‌اند، سلفی‌ها هستند که حمایت زیادی از عربستان و امارات دریافت می‌کنند. این گروه به دو دسته جداگانه تقسیم می‌شود که یک بخش آنها در قالب

نیروهای ریاست‌جمهوری، تابع عربستان و منصور هادی هستند و بخش دیگرشان تابع امارات می‌باشند که به آنها «الحزم الامنی» گفته می‌شود. بخش سوم نیروها که بیشتر باقی‌مانده ارتش یمن هستند، نیروهای بی‌طرف می‌باشند که در جنگ مشارکتی ندارند. (الشجاع، ۱۴۳۴: ۲۳۸)

۲-۸. دیدگاه صاحب‌نظران در مورد موضوع تحقیق

به‌منظور تکمیل اطلاعات پیرامون هدف تحقیق، نسبت به انجام مصاحبه با تعداد ۱۰ نفر از خبرگان و نخبگان مرتبط با موضوع اقدام که عوامل ژئوپلیتیکی حوزه نظامی ج.ا.ایران و یمن براساس گویه‌های مطرح‌شده توسط مصاحبه‌شوندگان به‌شرح جدول‌های شماره (۳) و (۴) استخراج گردیده است.

جدول شماره (۳): عوامل ژئوپلیتیک نظامی ج.ا.ایران مستخرج از مصاحبه با خبرگان

مصاحبه‌شونده	گویه	عامل
حشمت‌الله فلاح‌پیشه	قابلیت ج.ا.ایران برای اثربخشی در حوزه‌های اقتصادی، امنیتی و نظامی، اجتماعی، فرهنگی و نیازهای مدیریتی مردم یمن.	قدرت مدیریتی ج.ا.ایران در صحنه‌های نظامی و امنیتی و همچنین قابلیت اجرای عملیات در عمق خاک دشمن؛
مصطفی شمسایی	وجود نیروی دریایی راهبردی ج.ا.ایران که منطقه مأموریتی این نیرو شامل محدوده یمن می‌شود.	
محمدرضا حافظ‌نیا	توان موشکی برد بلند ج.ا.ایران.	
حسین شیخ‌الاسلام	مقاومت با فناوری نظامی که ج.ا.ایران به آنها داده است، از استخبارات جلو افتاده است.	قابلیت و توانمندی ج.ا.ایران در تولید انواع تجهیزات راهکنشی (تاکتیکی)، عملیاتی و راهبردی نظامی با بهره‌گیری از فناوری بومی؛
محمدحسین سلطانی‌فرد	امکانات فنی و الکترونیکی ج.ا.ایران در حوزه نظامی، سایبری و ماهواره‌ای یک نقطه قوت برای حمایت از یمن به‌شمار می‌رود.	
حسین امیرعبداللہیان	در مورد عامل نظامی، کمک‌های مستشاری ج.ا.ایران به یمن باعث شده تا نیروهای یمنی بتوانند در مقابل ائتلاف عربی ایستادگی کنند.	رشد علم و دانش نظامی و تجربه کمک‌های مستشاری ج.ا.ایران؛
احمد محمدزاده	در راهکنش (تاکتیک)، در رهنامه (دکترین) و در راهبرد، نیروهای مسلح ما می‌توانند به ارتش یمن کمک کنند.	
مصطفی شمسایی	در حوزه قدرت نظامی با نوعی کم‌توجهی در عرصه ملی روبه‌رو هستیم.	عدم درک صحیح در محیط داخلی در زمینه نیاز کشور به قدرت نظامی؛
سعدالله زارعی	در حوزه قدرت نظامی، فهم ملی از ضرورت افزایش قدرت	

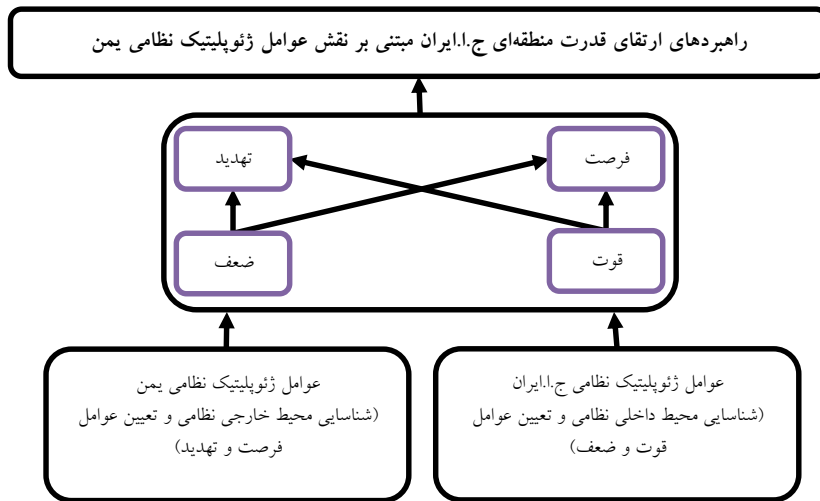
منطقه‌ای ج.ا.ایران تا اندازه زیادی دچار مشکل است.

جدول شماره (۴): عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن مستخرج از مصاحبه با خبرگان

مصاحبه‌شونده	گویه	عامل
حسین امیرعبداللہیان	انصارالله در یمن به یک ظرفیت بزرگی تبدیل شده و این ظرفیت تعریف و ترجمانش، دانش نظامی است.	تجربه و قدرت انصارالله در مدیریت صحنه‌های عملیاتی؛
احمد محمدزاده	ارتش یمن تجربه جنگ‌های غیرکلاسیک و عملیات‌های چریکی و الگوهای جنگ ناهمگون (نامتقارن) را دارند.	
محمد اخباری	ارتش یمن مشکل آموزش دارد، مشکل دانش نظامی دارد.	نیاز یمن به تجهیزات، تسلیحات، آموزش، فناوری و زیرساخت‌های نظامی؛
سعدالله زارعی	یمن در حوزه نظامی مشکل تجهیزات و زیرساخت نظامی دارد.	
حسین شیخ‌الاسلام	شاهد وجود جاسوس‌ها در نیروهای انصارالله هستیم که کار را برای آنها با مشکل مواجه ساخته است.	وجود بستر جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در میان انصارالله؛
احمد غلامپور	وجود بستر جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در میان بخشی از متحدین انصارالله.	

۲-۹. چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری این تحقیق به منظور واکاوی محیط ژئوپلیتیک نظامی ج.ا.ایران و یمن و همچنین تعیین نقش و رتبه‌بندی عوامل محیطی مبتنی بر روش علمی SWOT در نظر گرفته شده و در مرحله پایانی، راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران براساس تحلیل میدان کورت لوین استخراج گردیده‌اند. به همین منظور، چارچوب نظری پژوهش به شکل زیر می‌باشد:

شکل شماره (۱): چارچوب نظری تحقیق

۳. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها

در این بخش ابتدا، تعداد ۶ عامل از مطالعه منابع و ۷ عامل از مصاحبه با خبرگان استخراج گردید. در ادامه با جمع‌بندی و اشتراک‌گیری عوامل استخراج‌شده بالا، تعداد ۱۰ عامل نهایی به دست آمد که به منظور قضاوت جامعه نمونه در قالب فرم پرسشنامه محقق‌ساخته بین جامعه تقسیم و نتایج به دست آمده به شرح زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۳-۱. تعیین ماتریس عوامل داخلی و خارجی

به منظور تعیین ماتریس عوامل داخلی و خارجی، ابتدا نقش عوامل محیطی (داخلی و خارجی)، به وسیله پرسشنامه‌ای (مطابق جدول شماره ۴) با مورد قضاوت قرار گرفتن عوامل به دست آمده نزد حجم نمونه تعیین و بر همین مبنا عوامل داخلی (قوت و ضعف) و عوامل خارجی (فرصت و تهدید) مشخص و کدگذاری گردیده است.

جدول شماره (۵): تعیین نقش عوامل محیطی و کدگذاری عوامل بر اساس نقش آنها

ردیف	عامل	آیا عامل متعلق به ج.ا.ایران است؟		آیا عامل اثر تعیین کننده دارد؟		آیا عامل در کنترل ج.ا.ایران است؟		نوع تأثیر عامل بر تحقق هدف		کد عامل
		بلی	ن	بلی	ن	بلی	ن	بلی	ن	
۱	قدرت مدیریتی ج.ا.ایران در صحنه‌های نظامی و امنیتی، برخورداری از تجربه‌های مختلف نظامی و قابلیت اجرای عملیات در عمق خاک دشمن	✓		✓		✓		✓		S1
۲	بهره‌مندی ج.ا.ایران از صنایع و زیرساخت‌های نظامی و قابلیت تولید انواع تجهیزات نظامی با بهره‌گیری از فناوری بومی	✓		✓		✓		✓		S2
۳	رشد علم و دانش نظامی و تجربه کمک‌های مستشاری ج.ا.ایران	✓		✓		✓		✓		S3
۴	تجربه و قدرت انصارالله در مدیریت صحنه			✓		✓		✓		O1
۵	عدم برخورداری نیروهای مسلح یمن از تسلیحات، صنایع، زیرساخت و فناوری نظامی بومی			✓		✓		✓		O2
۶	مشارکت نیروهای مردمی یمن در دفاع			✓		✓		✓		O3
۷	برخورداری ج.ا.ایران از نیروی مسلح ولایتی، مردمی و دشمن‌ستیز	✓		✓		✓		✓		S4
۸	وجود شهروندان مسلح، گروه‌های تروریستی و افراطی در یمن	✓		✓		✓		✓		T1
۹	عدم درک صحیح در محیط داخلی ج.ا.ایران در زمینه نیاز کشور به قدرت نظامی	✓		✓		✓		✓		W1
۱۰	وجود بستر جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در میان انصارالله	✓		✓		✓		✓		T2

به‌منظور تجزیه و تحلیل محیط داخلی و خارجی، میانگین وضع موجود که بیانگر ضریب اهمیت هر عامل می‌باشد به همراه نمرهٔ موزون آن عامل، برای هریک از عوامل (قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها) به‌صورت جداگانه محاسبه و در پایان مجموع نمرهٔ موزون ضعف‌ها/تهدیدها از مجموع نمرهٔ موزون قوت‌ها/فرصت‌ها کم گردید که نتایج در جدول‌های شمارهٔ (۶) و (۷) درج شده است.

جدول شمارهٔ (۶): ماتریس IFE (عوامل داخلی)

محیط	شماره عامل	عامل‌ها	میانگین	وزن	وزن نرمال
بلی	S1	قدرت مدیریتی ج.ا.ایران در صحنه‌های نظامی و امنیتی، برخورداری از تجربه‌های مختلف نظامی و همچنین قابلیت	۴/۱۸۶۶	۰/۲۱	۱

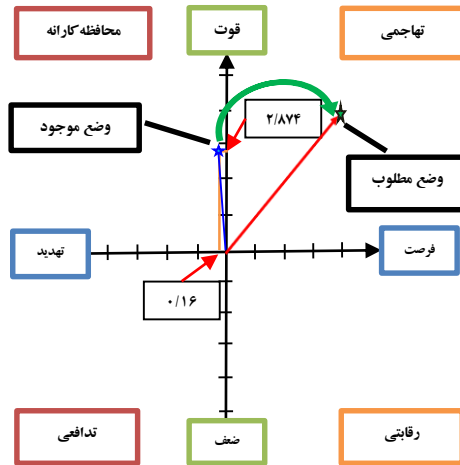
محیط	شماره عامل	عامل‌ها	میانگین	وزن	وزن نرمال
		اجرای عملیات در عمق خاک دشمن			
	S2	بهره‌مندی ج.ا.ایران از صنایع و زیرساخت‌های نظامی و قابلیت تولید انواع تجهیزات راهکنشی (تاکتیکی)، عملیاتی و راهبردی نظامی با بهره‌گیری از فناوری بومی	۴/۶۶۶	۰/۲۰	۰/۹۳
	S3	رشد علم و دانش نظامی و تجربه کمک‌های مستشاری ج.ا.ایران	۴/۶۵۵	۰/۲۰	۰/۹۳
	S4	برخوردراری ج.ا.ایران از نیروی مسلح ولایی، مردمی و دشمن‌ستیز	۴/۵	۰/۱۹	۰/۸۵
جمع کل نمره‌های موزون نرمال قوت‌ها					
ضعف‌ها	W1	عدم درک صحیح در محیط داخلی ج.ا.ایران در زمینه نیاز کشور به قدرت نظامی؛	۴/۴	۰/۱۹	۰/۸۳۶
	جمع کل نمره‌های موزون نرمال ضعف‌ها				
			۲۳/۰۸۷	۱	۰/۸۳۶
تفاضل مجموع نمره‌های موزون نرمال ضعف‌ها از قوت‌ها					
$۳/۷۱ - ۰/۸۳۶ = ۲/۸۷۴$					

جدول شماره (۷): ماتریس EFE (عوامل خارجی)

محیط	شماره عامل	عامل‌ها	میانگین	وزن	وزن نرمال
فرصت‌ها	O1	تجربه و قدرت انصارالله در مدیریت صحنه‌های عملیاتی	۳/۶۵۹	۰/۱۷	۰/۶۲
	O2	عدم برخورداری نیروهای مسلح یمن از تسلیحات، صنایع، زیرساخت و فناوری نظامی بومی	۴/۰۰۲	۰/۱۹	۰/۷۶
	O3	مشارکت نیروهای مردمی یمن در دفاع	۳/۸۶۹	۰/۱۸	۰/۷۰
جمع کل نمره‌های موزون نرمال فرصت‌ها					
تهدیدها	T1	وجود شهروندان مسلح، گروه‌های تروریستی و افراطی در یمن	۴/۸۷۹	۰/۲۳	۱/۱۲
	T2	وجود بستر جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در میان انصارالله	۴/۸۶۰	۰/۲۳	۱/۱۲
	جمع کل نمره‌های موزون نرمال تهدیدها				
			۲۱/۲۶۹	۱	۲/۲۴
تفاضل مجموع نمره‌های موزون نرمال تهدیدها از فرصت‌ها					
$۲/۰۸ - ۲/۲۴ = - ۰/۱۶$					

۲-۳. تعیین موقعیت راهبردی

به‌منظور امکان فرموله‌کردن راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن، نتایج به‌دست آمده از جداول ماتریس عوامل داخلی و خارجی بر روی محور مختصات به‌شرح شکل شماره (۲) پیاده‌سازی گردید تا وضعیت و موقعیت فعلی در حوزه پژوهش به‌عمل آمده مشخص شود.

شکل شماره (۲): موقعیت راهبردی

۳-۳. تعیین اوزان عوامل چهارگانه محیط داخلی و خارجی به منظور تخصیص منابع

جدول شماره (۸): تخصیص منابع براساس عوامل داخلی و خارجی

		کسر از ۵	درصد امکانات موردنیاز
مجموع قوت و ضعف	۲/۸۷۴	$5 - 2/874 = 2/126$	٪۲۹/۱۸
مجموع فرصت و تهدید	-۰/۱۶	$5 - (-0/16) = 5/16$	٪۷۰/۸۲
جمع		۷/۲۸۶	٪۱۰۰

جدول شماره (۹): تخصیص منابع بر اساس عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید

					درصد امکانات موردنیاز
قوت	۳/۷۱	کسر از ۵	۱/۲۹	٪۶۰	٪۳۰
ضعف	۰/۸۳۶	کسر از ۰	-۰/۸۳۶	-٪۴۰	٪۲۰
= ضعف - قوت			۲/۱۲۶		
فرصت	۲/۰۸	کسر از ۵	۲/۹۲	٪۵۷	٪۲۸/۵
تهدید	۲/۲۴	کسر از ۰	-۲/۲۴	-٪۴۳	٪۲۱/۵

تهدید - فرصت	۵/۱۶		٪۱۰۰
--------------	------	--	------

نتایج به دست آمده از جدول‌های شماره (۸) و (۹) بیانگر این موضوع هستند که به منظور ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن، می‌بایست ۳۰٪ منابع موجود را برای تقویت قوت‌ها، ۲۰٪ منابع موجود را برای رفع ضعف‌ها، ۲۸/۵٪ منابع موجود را برای بهره‌گیری از فرصت‌ها و ۲۱/۵٪ درصد از منابع موجود را برای دفع تهدیدها به کار گرفت.

۳-۴. راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک

نظامی یمن

به منظور تعیین راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن، از روش تحلیل میدان کورت لوین^۱ و با مورد توجه قرار گرفتن نتایج به دست آمده از جداول عوامل داخلی و خارجی و میزان درصد اختصاص منابع موجود به عوامل استفاده گردیده است.

جدول شماره (۱۰): عوامل محیطی تعیین کننده هریک از راهبردهای اولیه

نقاط ضعف W		نقاط قوت S		ماتریس ارزیابی عوامل داخلی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی
راهبردهای WO	W1 O1	راهبردهای SO	S1 S2 S3 O2 S1 S4 O1 O3	فرصت‌ها O
راهبردهای WT	W1 T2	راهبردهای ST	S1 S2 S3 T1 T2	تهدیدات T

بر اساس جدول شماره (۱۰)، راهبردها به شرح زیر احصا گردیده‌اند:

۱. در تحلیل میدان کورت لوین، زمانی شاهد ارتقای وضعیت سیستم خواهیم بود که برآیند عوامل پیش‌برنده (نقاط قوت و فرصت) بیشتر از برآیند عوامل بازدارنده (نقاط ضعف و تهدید) گردد. (Lewin, 1951)

جدول شماره (۱۱): راهبردهای اولیه

توسعه دیپلماسی نظامی و ارتقای سطح همکاری‌های مشترک نظامی با یمن	S1 S2 S3 O2	راهبردهای SO
تقویت تاب‌آوری و قدرت بازدارندگی دفاعی مردم‌نهاد	S1 S4 O1 O3	
توسعه و تقویت حمایت و پشتیبانی نظامی از انصارالله یمن متناسب با مقتضیات محیطی	S1 S2 S3 T1 T2	راهبردهای ST
نمایش نقش قدرت نظامی در احصای دستاوردهای راهبردی ج.ا.ایران در محیط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی	W1 O1	راهبردهای WO
اشراف اطلاعاتی در مورد پیامدهای ناشی از اقدام‌ها.	W1 T2	راهبردهای WT

۳-۵. بررسی ارزیابی راهبردها نسبت به عوامل محیطی

به منظور ارزیابی راهبردها، پرسشنامه دیگری در مورد میزان تأثیر هر راهبرد بر عوامل محیطی (داخلی و خارجی) توزیع گردید که نتایج به دست آمده به شرح جدول شماره (۱۲) است.

جدول شماره (۱۲): محاسبه‌های «تاپسیس» جهت ارزیابی راهبردها

ردیف	راهبردها	میانگین نظرات			
		به‌کارگیری قوت‌ها	ضعف‌ها	استفاده از فرصت‌ها	تهدیدها
۱	توسعه دیپلماسی نظامی و ارتقای سطح همکاری‌های مشترک نظامی با یمن	۴/۰۳	۳/۸۹	۴/۱۰	۳/۶۳
۲	تقویت تاب‌آوری و قدرت بازدارندگی دفاعی مردم‌نهاد	۳/۸۶	۳/۷۶	۳/۷۸	۳/۲۹
۳	توسعه و تقویت حمایت و پشتیبانی نظامی از انصارالله یمن متناسب با مقتضیات محیطی	۳/۹۲	۴/۰۱	۳/۵۲	۲/۹۹
۴	نمایش نقش قدرت نظامی در احصای دستاوردهای راهبردی ج.ا.ایران در محیط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی	۴/۰۶	۴/۱۰	۳/۹۲	۳/۰۳
۵	اشراف اطلاعاتی در مورد پیامدهای ناشی از اقدام‌ها	۳/۵۶	۳/۶۳	۴/۰۱	۳/۳۶

۴. نتیجه‌گیری

۴-۱. جمع‌بندی

تمام کارشناسان بر اهمیت نیروهای نظامی در تضمین و تأمین هدف‌های سیاسی اتفاق نظر دارند. اگرچه رویکرد دستیابی به هدف‌ها در دنیای کنونی از قدرت سخت به سوی قدرت نیمه‌سخت یا نرم حرکت کرده، اما در حال حاضر وجود همین نیروهای نظامی در یمن بوده که توانسته از اشغال این کشور توسط ائتلاف عربی به سرکردگی عربستان

جلوگیری به عمل آورند یا وجود نیروهای مسلح مقتدر و قدرتمند، با وجود تلاش‌های متنوع و مکرر نظام سلطه، در تأمین امنیت پایدار ج.ا.ایران در منطقه جنوب غرب آسیا و ایجاد بازدارندگی، مؤثر واقع گردیده است. بنابراین نقش نیروهای مسلح در هر کشوری برای تحقق ثبات امنیتی و در ادامه توسعه همه‌جانبه آن کشور امری بسیار لازم و ضروری می‌باشد. با توجه به الزام‌هایی که در آموزه‌ها و فرهنگ اسلامی برای به‌کارگیری نیروهای نظامی مشخص گردیده، این نیروها در کشورهای مسلمان باید منطبق با اصول و مبانی اسلامی شکل بگیرند تا بتوانند از منافع، آرمان‌ها، هدف‌ها و ارزش‌های اسلامی و ملت‌های مسلمان محافظت کنند. شکل‌گیری نیروهای نظامی و مردمی یمن با سرلوحه قرارداداندیشه‌های محور مقاومت برای مقابله با نظام سلطه و استکبارستیزی و رسیدن به استقلال و تشکیل حلقه ششم زنجیره مقاومت در منطقه با درخواست و دریافت کمک‌های مستشاری ج.ا.ایران، حکایت از این مسئله دارد که زمینه‌های پذیرش و همکاری‌های بیشتر نیروهای نظامی دو کشور فراهم می‌باشد. ج.ا.ایران نیز باید به‌عنوان رأس هرم مقاومت و آماده‌سازی شرایط برای عمق‌بخشی به حضور نیروهای مسلح ج.ا.ایران به‌ویژه نیروی دریایی به‌منظور توسعه قدرت دریایی در قالب یک رژیم حقوقی قابل‌پذیرش با کشور یمن و همچنین اثرگذاری بیشتر نیروهای نظامی با عنوان محور مقاومت، اقدام نماید. با دقت نظر به این نکته اساسی و مهم که دشمنان و رقبای ج.ا.ایران در منطقه (عربستان و رژیم صهیونیستی) و خارج منطقه (آمریکا در حمایت از رژیم صهیونیستی و تضمین امنیت این رژیم اشغالگر) همواره به دنبال فرصتی برای تضعیف و حتی انحلال زنجیره مقاومت اسلامی هستند، بنابراین در صورت عدم توجه به این موضوع و همچنین نیاز مبرم یمن به سازماندهی و بازسازی نیروهای مسلح یمنی، امکان گرایش و وابستگی یمن به رقبای دشمنان و درنهایت نفوذ آنها در نیروهای مسلح یمن زیاد بوده که در این حالت احتمال افزایش ناپایداری با توجه به رخنه بیگانگان دور از انتظار نمی‌باشد.

با توجه به تجزیه و تحلیل به عمل آمده از مطالب جمع‌بندی شده در مورد سؤال تحقیق مبنی بر اینکه «راهبردهای ارتقای قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران مبتنی بر نقش عوامل ژئوپلیتیک نظامی یمن چیست؟»، راهبردها به شرح زیر استخراج گردیدند:

- (۱) توسعه دیپلماسی نظامی و ارتقای سطح همکاری‌های مشترک نظامی با یمن؛
- (۲) تقویت تاب‌آوری و قدرت بازدارندگی دفاعی مردم‌نهاد؛
- (۳) توسعه و تقویت حمایت و پشتیبانی نظامی از انصارالله یمن متناسب با مقتضیات محیطی؛
- (۴) نمایش نقش قدرت نظامی در احصای دستاوردهای راهبردی ج.ا.ایران در محیط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی؛
- (۵) اشراف اطلاعاتی در مورد پیامدهای ناشی از اقدام‌ها.

۲-۴. پیشنهادها

- (۱) به منظور قانونمند بودن اقدام‌ها، شورای عالی امنیت ملی طرح اقدام تهیه‌شده توسط سایر مبادی مرتبط با موضوع را مورد بررسی و تصویب قرار دهد.
- (۲) مجلس شورای اسلامی پس از تأیید شورای عالی امنیت ملی و تصویب طرح‌های مصرحه، نسبت به تصویب و ابلاغ نیازمندی‌ها و همچنین بودجه به مبادی مربوطه متناسب با سطح اقدام‌های در نظر گرفته شده، اقدام نماید.
- (۳) با توجه به اینکه تنگه‌باب‌المنذب در قلمروی مأموریتی نیروی دریایی ارتش ج.ا.ایران تعریف شده است، بنابراین لازم است تا این نیرو حضور پررنگ‌تری در این منطقه داشته باشد.
- (۴) ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، تدابیر و اقدام‌های مقدماتی را برای حضور مستمر یگان‌های نظامی ج.ا.ایران در یمن و ایجاد پایگاه‌های نظامی در این کشور به منظور دسترسی کم‌هزینه‌تر و نزدیک‌تر به رژیم

صهیونیستی از منطقه جنوبی سرزمین‌های اشغالی و همچنین ایجاد تکیه‌گاه ساحلی برای نیروی دریایی ارتش ج.ا.ایران که در منطقه حضور دارد، داشته باشد.

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

۱. قرآن کریم، ترجمه آیت الله مکارم شیرازی.
۲. امام خمینی (ره) (۱۳۸۹)، *صحیفه نور*، جلد ۱۹ و ۲۱، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳. امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.khamenei.ir
۴. احمدوند، علی محمد (۱۳۸۶)، درباره راهبرد (مقدمه‌ای بر تدوین طرح راهبردی در ناجا)، *دوماهنامه توسعه انسانی پلیس*، سال سوم، شماره دهم.
۵. احمدوند، علی محمد، قاضی زاده، سیدضیاءالدین و نواب‌اصفهان‌ی، محمدرضا (۱۳۸۹)، مروری بر مدل‌های انتخاب راهبرد و ارائه یک مدل پیشنهادی، *نشریه مدیریت فردا*، سال نهم، شماره بیست و سوم.
۶. افشردی، محمدحسین (۱۳۹۷)، *جزوه درسی اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک*، تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
۷. بوالحسنی، خسرو (۱۳۹۲)، *بررسی ژئوپلیتیک ترکیه و تأثیر آن در تدوین راهبرد دفاعی ج.ا.ایران*، رساله دکتری علوم دفاعی راهبردی، تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
۸. بیگ، علی‌اصغر، (۱۳۹۵)، *تأثیر عوامل ژئوپلیتیکی دریای خزر بر تدوین راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران*، رساله دکتری علوم دفاعی راهبردی، تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
۹. چگینی، حسن (۱۳۸۴)، *نظام مدیریت استراتژیک دفاعی*، جلد اول، تهران: سازمان عقیدتی سیاسی آجا.
۱۰. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۶)، *قدرت و منافع ملی (مبانی، مفاهیم و روش‌های سنجش)*، تهران: نشر انتخاب.
۱۱. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۳)، *اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک*، مشهد: انتشارات پاپلی.
۱۲. حافظ‌نیا، محمدرضا و کاویانی، محمد (۱۳۸۳)، *افق‌های جدید در جغرافیای سیاسی*، تهران: انتشارات سمت.
۱۳. روحی‌دهبه، مجید، مرادی کلارده، سجاد (۱۳۹۴)، نقش افزایش قدرت منطقه‌ای ایران در سیاست‌گذاری شورای همکاری خلیج فارس: ۲۰۱۵ - ۲۰۰۵، *فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل*، سال پنجم، شماره چهارم.
۱۴. زرکانی، سیدهادی (۱۳۸۸)، *مقدمه‌ای بر قدرت ملی*، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۵. زهدی، یعقوب (۱۳۹۴)، *سیاست دفاعی*، تهران: انتشارات مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۱۶. عزتی، عزت‌الله (۱۳۹۰)، *ژئوپلیتیک*، تهران: انتشارات سمت.
۱۷. قنبرلو، عبدالله (۱۳۸۸)، مفهوم و ماهیت قدرت منطقه‌ای، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال دوازدهم، شماره چهارم.
۱۸. کالینز، جان ام (۱۳۸۳)، *استراتژی بزرگ*، ترجمه کوروش بایندر، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

۱۹. کمالی، محمدرضا (۱۳۹۳)، *تأثیر عوامل ژئوپلیتیکی کشور عربستان در تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران*، رساله دکتری علوم دفاعی راهبردی، تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
۲۰. گروه مؤلفین (۱۳۹۶)، *کتاب پایه یمن*، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
۲۱. میرحیدر، ذره (۱۳۷۷)، ژئوپلیتیک؛ ارائه تعریفی جدید، *فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، سال سیزدهم، شماره چهارم.
۲۲. موسی‌خانی، مرتضی، منشی‌زاده نائین، مسعود (۱۳۸۴)، *سازمان و مدیریت*، جلد اول و دوم، قزوین: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.
۲۳. نوذری، فضل‌الله (۱۳۹۱)، *تعیین عوامل ژئوپلیتیک حوزه دریای عمان و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی - امنیتی ج.ا.ایران*، رساله دکتری علوم دفاعی راهبردی، تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.

ب. منابع انگلیسی

1. Buzan, Barry & Waver, Ole, (2003), *Regions and powers: the structure of international security*, Cambridge: Cambridge University Press.
2. Buzan, Barry, (2004), *The United States and the Great Powers*, Cambridge, United Kingdom: Polity Press.
3. Hepple, L. (1986), The Revival of Geopolitics, *Political Geography Quarterly*, 5 (Supplement).
4. Husain, M. (1993), *Perpectives in Human Geography*, New Dehli: Anmol Publication.
5. Lewin, Kurt (1951), *Field Theory of Social Science: Selected Theoretical Papers*, Edited by Dorwin Cartwright, Pp. xx, 346, New York: Harper & Brothers.
6. O' Sullivan, Patrik, (1986), *Geopolitics*, Australia: Groom Helm
7. Pacione, Mikhael, (1985), *Progress in Political Geography*, Australia: Groom Helm.

ج. منابع عربی

۱. الشجاع، احمدالامین، (۱۴۳۴)، ایران و الحوثیون، صنعاء: مرکز البحوث و الدراسات.

